

Comentariul operei literare Sarmanul Dionis de Mihai Eminescu

Meritele lui Eminescu nu se inscriu doar in sfera creatiei poetice, ci si in aceea a prozei. El este cel care inaugureaza la noi proza filosofica si fantastica (Sarmanul Dionis, Umbra mea, Avatarii faraonului Tla), este creatorul basmului cult (Fat-Frumos - din - lacrima) si al prozei de inspiratie sociala (romanul Geniu pustiu). Proza erotica este si ea reprezentata prin Cezara si La aniversara.

In ce priveste nuvela, mergand pe drumul deschis cu succes de Costache Negruzzi (Alexandru Lapusneanul) si continuat apoi de Slavici, Eminescu creeaza nuvela Sarmanul Dionis, cea mai reprezentativa pentru proza sa, pe care o citeste la cenaclul Junimea in septembrie 1872 si care, desi fusese primita cu reticenta, va fi publicata in Convorbiri literare la sfarsitul lui 1872 si inceputul lui 1873.

Sarmanul Dionis, in care se face simtita reflectarea subiectiva asupra lumii, reuneste o serie de teme tipic romantice existente si in literatura universala: natura, iubirea (indisolubil legate de Eminescu), precum si conditia omului de geniu. De fapt, epitetul "sarman" din titlu se refera tocmai la acest fapt; simbolizeaza esecul incercarii lui. Dionis (Dan) si nu viata mizera pe care o duce eroul.

Dionis este un tanar copist, care, desi se trage dintr-o familie de aristocrati, are o situatie materiala precara. Este crescut de mama sa cu pretul unor mari sacrificii.

In nuvela, unde filosofia se imbina cu literatura (prima devine pretext pentru cea de-a doua), Dionis, inzestrat cu o capacitate de intelegere iesita din comun, apare ca un om cu vadite inclinatii spre meditatie filosofica. si, pentru ca speculatiile nu ii sunt suficiente, apeleaza si la invaturile lui Ruben, la cartea de astrologie imprumutata de la Riven. Astfel, intr-o seara ploioasa si rece se cufunda in descifrarea acestei carti, dar la un moment dat lumanarea se consuma, iar el continua sa citeasca la lumina lunii. Acum vede chipul ingeresc al unei fete ia fereastra casei vecine, care va disparea curand' in intuneric.

Pentru a putea descifra cartea, Dionis se intoarce in timp, pe vremea lui Alexandru cel Bun, sub chipul calugarului Dan, elevul dascalului Ruben. De altfel, spatiul si timpul sunt coordonate fundamentale ale nuvelei.

La indemnul umbrei sale, Dan (Dionis) purcede la o calatorie cosmica in luna alaturi de iubita sa, Maria, fiica spatarului Mesteacan. Spatiul selenar satisface exigentele eroului, dar, pentru ca si aici fericirea este relativa datorita triumphiului in care se afla ochiul de foc si proverbul scris intr-o araba straveche, Dan incearca sa dezlege aceasta enigma; indrazneste chiar sa se considere parintele Universului, insusi Dumnezeu ("Oare fara s-o stiu nu sunt eu insusi Dumne..."), fapt care ii aduce prabusirea, intoarcerea la conditia telurica.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Trezindu-se, Dionis isi da seama ca, de fapt, adormise intr-o gradina. Dupa ce se desteapta din nou vede la fereastra casei de vizavi o fata ce corespunde celei din vis. ii trimite o scrisoare in care isi marturiseste pasiunea pentru ea, apoi se imbolnaveste. Este ingrijit de tutorele Mariei, dupa care se casatoreste cu aceasta, casatoria fiind vazuta ca o implinire a unei iubiri, a unei existente umane.

De fapt, Dionis, caruia i se rapesc tabloul si cartea pentru a fi impiedicat sa mai aiba o noua experienta, este un om de geniu care aspira spre absolut, insa, avand revelatia imposibilitatii de a atinge acest absolut, el traieste o adevarata drama. Nuvela se structureaza pe ideea indraznelii de a cunoaste.

Calatoria siderala a personajului exceptional, care actioneaza in imprejurari exceptionale (aceste imprejurari constituind substanta lirica a nuvelei), este o incercare de a-si depasi conditia. Din Luna, Dan (Dionis) vede pamantul ca pe un bulgare negru si neinsemnat, imperiile sunt niste "faramaturele", iar oamenii niste vietati minuscule in comparatie cu imensitatea Universului, aceasta idee fiind prezenta si in Scrisoarea I: "Musti de-o zi pe-o lume mica de se masura cu cotul". Pe aceasta planeta, Pamant, o meschinarie, martora a unor lungi siruri de crime, Dionis (Dan) se razbuna, transformand-o intr-un margaritar albastru pentru salba iubitei.

Personaj romantic, Dionis, care isi duce existenta intr-o camera cu peretii umezi si plini de mucegai, este nevoit sa accepte realitatea potrivit careia isi poate atinge idealul doar partial si aceasta numai prin iubire, care in plan terestru inseamna creatie.

Portretul sau fizic se incadreaza in tiparele romantice: este de o frumusetate demonica, cu parul negru, "prelung, care curge in vite pe spate; ochii ii sunt de o adancime tulburatoare, iar fata copilaroasa poarta in acelasi timp amprenta maturitatii".

Pe Maria, faptura angelica, serafica, o caracterizeaza direct si foarte plastic: "un inger blond ca o lacrima de aur, mladioasa ca un crin de ceara". Ruben este si el de o "frumusetate antica".

In ce priveste arta narativa, in cazul nuvelei Sarmanul Dionis suntem pusi in fata unei naratiuni fantastice in care intamplarile nu sunt cele ale unei "realitati" imediate, ci ale unei realitati care se opune celei adevarate. Ca exemple de intamplari fantastice putem da calatoria astrala efectuata in vis; cele trei ipostaze ale lui Dionis: Dionis -Dan - Zoroastru si cele ale lui Ruben: dascalul Ruben -diavolul - anticarul Riven; transformarea Terreii intr-un margaritar.

Dar in stransa legatura cu naratiunea fantastica se afla descrierea, care ocupa in nuvela un loc important. Inca de la inceputul nuvelei se realizeaza plasarea intr-un cadru romantic prin descrierea strazilor noroioase, a cafenelelor mizere, a atmosferei sumbre in general. Apoi Eminescu descrie universul pe care Dan - Dionis si l-a creat pe Luna: a pus "trei luni si doi sori in adancimea albastra a cerului", din sirurile de munti si-a facut un castel...

Referindu-se la stilul pe care il imbraca ideile exprimate in nuvela, observam ca este solemn,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

---

arhaismele si neologismele avand valoare gnomică.

Mihai Eminescu a contribuit la dezvoltarea si modernizarea poeziei si a prozei romanesti, el fiind cel care a inaugurat nuvela fantastica pe care aveau sa o continue cu stralucire Mircea Eliade, Vasile Voiculescu, Cezar Petrescu si altii.